

Пояснювальна записка

Навчальна програма курсу за вибором «Фінансова грамотність» для учнів 10, 11 класів оновлена і відкоригована за результатами експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» на 2012 - 2019 роки» та апробації навчально-методичного забезпечення, що було розроблене під час упровадження курсу протягом 2012-2019 рр. Програму розроблено з урахуванням Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) та відповідно до положень «Концепції Нової української школи» (2016 р.).

Програма дозволяє реалізувати компетентнісний підхід до навчання. Увага акцентується не лише на запам'ятовуванні певної кількості інформації, а й на виробленні практичних навичок, зокрема: поведінці під час різних проблемних ситуацій, застосуванні досвіду успішної діяльності у сфері підприємництва, плануванні власних життєвих подій, бюджету тощо. У новому Законі України «Про освіту» (ст.12) задекларовано завдання формування ключових компетентностей, спрямованих на досягнення загальної освітньої мети, зокрема підприємливості та фінансової грамотності. І саме ця компетентність знайшла своє відображення у навчальній програмі у повному обсязі.

Основні цілі вивчення курсу за вибором «Фінансова грамотність»

У зв'язку з глобалізацією, фінансові ринки у світі стають все більш складними; появляються нові фінансові продукти та послуги. Як наслідок, люди часто непідготовлені до вирішення сучасних фінансових завдань. Актуальність питань низького рівня фінансової грамотності населення особливо зросла в останні десятиліття, коли значно загострилися проблеми непосильного особистого боргового навантаження, відсутності заощаджень, нездатності вживати ефективних заходів, спрямованих на захист власного добробуту тощо. Саме тому пріоритетним стає формування знань про фінанси у повсякденному житті родини, місцевої громади, українського суспільства та розвиток ключових підприємницьких та фінансових компетентностей. Розвиток фінансової та економічної грамотності, дотримання правових норм у фінансовому житті, правильне фінансове планування – це ключ до досягнення фінансової безпеки.

Хоча питання фінансової грамотності наскрізною змістовою лінією проходять через всі навчальні програми для закладів загальної середньої освіти, забезпечення якісної фінансово-економічної освіти можливе лише за допомогою профільного курсу. Курс «Фінансова грамотність» у повному обсязі сприятиме реалізації цієї компетентності, зазначеної у новому Законі України «Про освіту».

Програму курсу «Фінансова грамотність» можна використовувати як для варіативної складової навчальних планів, так і під час проведення факультативних занять та гурткової роботи.

СТРУКТУРА КУРСУ

Програма курсу «Фінансова грамотність» розрахована на 105 годин. Навчальні години, у свою чергу, розподіляються на власне вивчення матеріалу (101 година) і резервний час (4 години).

Структура курсу підпорядкована певній логіці, яка спирається на основні принципи пізнання, а саме:

- рух від простого до складного;
- поєднання історичного і логічного;
- перевірка достовірності отриманих знань.

- навчання у процесі діяльності.

Курс «Фінансова грамотність» охоплює 5 розділів, які складаються з 25 тем. У перших розділах учень, передусім, має засвоїти зміст фундаментальних категорій, які властиві будь-якій економіці та важливі для будь-якої родини. Це – гроші, форми зайнятості та економічної активності (наймана праця, підприємництво тощо), фінансовий план, надходження, витрати, податки тощо. Далі він ознайомлюється із фінансовою системою, її учасниками, послугами, що пропонуються банками та небанківськими фінансовими установами, та новітніми тенденціями у фінансовій сфері (фінтех) тощо. Наступні матеріали присвячені різним формам заощаджень та інвестування, та різним формам запозичень. Учень не лише ознайомлюється з основними видами фінансових послуг, а й вивчає особливості їх надання, у тому числі юридичні аспекти. Останній розділ дозволяє учням дізнатися більше про різні види ризиків, ознайомитись зі способами захисту від шахраїв, а також допомагає учням усвідомити важливість захисту прав споживачів фінансових послуг.

Результати навчання, отримані компетентності

Відповідно до мети вивчення курсу «Фінансова грамотність», його структури і профілю навчання при формуванні підсумкової оцінки доцільно враховувати не лише рівень теоретичних знань, а й набуті навички.

Форми перевірки знаннєвого компоненту навчально-пізнавальної діяльності учнів (теоретичних знань):

- усні відповіді за заданою темою, при цьому мають ураховуватися:
 - характеристики відповіді учня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
 - якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
 - ступінь сформованості загально-навчальних та предметних умінь і навичок;
 - рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
 - досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);
 - самостійність оціночних суджень;
- реферати та есе за заданою або обраною темою;
- відповіді на тестові завдання різних рівнів складності;
- аргументи при обговоренні актуальних фінансових проблем під час диспутів, дискусій, діалогів;
- практичні роботи.

Перевірка набутих навичок може здійснюватися у процесі:

- розв'язування задач різних рівнів складності,
- оцінювання результатів дослідження певних умов надання фінансових послуг;
- обґрунтування конкретних економічних рішень при виконанні практичних завдань;
- аналізу вигідності умов надання різними фінансовими установами певних фінансових послуг;
- проведення практичних і самостійних робіт за визначеною темою;
- проведення досліджень з певних питань з використанням різних джерел для збору даних (міні-проекти, презентації, есе, усні повідомлення, реферат тощо);
- проведення командної роботи для знаходження колективного рішення з різних проблемних питань (оцінювання постерів, рекламних проектів, презентацій тощо).

Очікувані предметні компетентності:

- розуміння базової економічної та фінансової термінології;
- розуміння форм зайнятості, економічної активності (наймана праця, підприємництво тощо) та винагороди за працю;
- усвідомлення потреби постійного навчання та розвитку навичок для побудови кар'єри, власного бізнесу тощо;
- застосування концепцій фінансового планування і прогнозування вартості досягнення фінансових цілей;
- розуміння природи та видів надходжень та видатків сімей;
- уміння планувати і складати сімейний бюджет;
- ознайомлення із сутністю та видами податків, їхнім значенням для держави та суспільства;
- розуміння методів здійснення платежів із використанням готівки, безготівкових коштів, електронних грошей; знайомство з платіжними системами;
- усвідомлення ролі банків та небанківських фінансових установ в економіці та суспільстві, та для кожного громадянина;
- розуміння сутності страхування, видів особистого та майнового страхування, страхування відповідальності;
- усвідомлення вартості грошей у часі та впливу інфляції на реальну вартість грошей;
- розуміння різних видів заощаджень, їхніх переваг та недоліків;
- ознайомлення із поняттям інвестування, методами інвестування, основними інструментами;
- розуміння переваг багаторівневої пенсійної системи та необхідності турбуватися про свою майбутню пенсію;
- ознайомлення із різними формами та джерелами запозичення коштів, розуміння їхньої вартості та пов'язаних із ними ризиків;
- усвідомлення сутності та видів ризиків (у тому числі фінансових ризиків), способів управління ними;
- розуміння різних шахрайських схем під час користування фінансовими послугами та засобів захисту своїх коштів від шахраїв;
- розуміння своїх основних прав та обов'язків як споживача фінансових послуг.

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		Розділ 1. Вступ до особистих фінансів			
1	3	1. Що таке гроші			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> історію виникнення грошей, що таке фіатні гроші; <i>розуміє:</i> які форми грошей перебувають сьогодні в обігу; <i>пояснює:</i> основні функції грошей; <i>наводить приклади:</i> суспільної та економічної користі грошей в порівнянні з бартерною системою.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>аналізує:</i> чим сучасні гроші відрізняються від паперових грошей, забезпечених товаром; <i>розрізняє:</i> безготівкові кошти від електронних грошей; <i>порівнює:</i> різні форми грошей між собою; <i>установлює:</i> відмінності між фіатними грошима і віртуальними валютами (криптовалютами); <i>дотримується:</i> основних правил користування грошима; <i>уміє:</i> визначати наявність елементів захисту на банкнотах.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює:</i> тенденції переходу від готівкового до безготівкового обігу; <i>висловлює судження:</i> про виконання грошима їхніх функцій; <i>робить висновки:</i> про призначення сучасних грошей в обігу, їхню роль у суспільстві.</p>	Сучасна теорія грошей, історія виникнення грошей. Причини виникнення грошей. Форми грошей у обігу. Банкноти, монети. Безготівкові кошти. Електронні гроші. Відмінність фіатних грошей від віртуальних валют (криптовалют). Основні функції грошей, роль грошей в економіці та житті людини.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити сутність грошей та пояснити їх відмінність від товарів. 2. Визначити форми грошей та пояснити на прикладах причини їх використання у відповідній формі. 3. З'ясувати відмінності між фіатними грошима і віртуальними валютами (у тому числі, криптовалютами). 4. Розкрити сутність ліквідності в контексті активів, якими може володіти людина. 5. Охарактеризувати особливості користування електронними грошима. 4. Охарактеризувати готівкові кошти та пояснити особливості їх використання (як відрізнити фальшиві гроші від справжніх, якими монетами можна розраховуватися, а в які можна інвестувати тощо). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пояснити, чому гроші не є унікальними як засіб накопичення з виокремленням характеристик інших активів, якими може володіти людина. 2. Розкрити етичні аспекти володіння та розпорядження грошима.
2	5	2. Зайнятість і підприємництво			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> форми зайнятості; поняття і види винагороди за працю;</p>	Види роботи (оплачуваної праці). Порядок формування винагороди за працю. Різниця між найманою	1. Пояснити переваги та недоліки фрілансу, найманої праці та	1. Визначити ефективність учня на підставі оцінювання

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>розуміє: зв'язок між знаннями, досвідом та навичками, ринком праці, з одного боку, і рівнем оплати праці, з іншого.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>розрізняє: роботу по найму та підприємницьку діяльність;</p> <p>визначає: риси та особисті якості, необхідні для професійної реалізації та побудови кар'єри;</p> <p>аналізує: пропозицію на ринку праці з урахуванням вимог до знань, навичок та досвіду;</p> <p>уміє на практиці: приймати рішення стосовно вибору навчання та роботи для побудови кар'єри з урахуванням власних сильних та слабких сторін і персональних цінностей.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: цінність знань та навичок, необхідність постійного професійного самовдосконалення.</p>	<p>працею та підприємництвом.</p> <p>Безперервність покращення професійних знань та навичок.</p>	<p>підприємництва.</p> <p>2. Визначити спільні та відмінні риси фрілансу, найманої праці та підприємництва.</p> <p>3. Розкрити ідею gig-економіки та пояснити, який вид праці є її основою та чому.</p> <p>4. З'ясувати відмінності між основною та додатковою заробітною платою, а також особливості встановлення співвідношення між ними в залежності від виду роботи, яка виконується.</p> <p>5. Визначити фактори, на які необхідно зважати під час вибору професії та побудови кар'єри.</p> <p>6. Розкрити важливість постійного професійного вдосконалення та пов'язаних з цим витрат.</p>	<p>ключових показників ефективності за запропонованими параметрами.</p> <p>2. Підготувати мотиваційний лист на вакансію за професією, про яку мріє учень, з урахуванням результатів, отриманих під час оцінювання його ключових показників ефективності.</p> <p>3. Провести дослідження у формі опитування з метою покращення розуміння розмаїття професій, а також особливостей розбудови кар'єри в конкретній професії.</p> <p>4. Розробити інформаційний бюлетень за визначеними категоріями професій на основі проведеного дослідження для ознайомлення учнів з основними їх характеристиками.</p>
3	5	3. Фінансове планування			
		<p>Знаннєвий компонент:</p> <p>розуміє: особливості прийняття фінансових рішень;</p>	<p>Фінансові цілі та їх характеристика.</p> <p>Мета фінансового планування.</p>	<p>1. Розкрити особливості застосування методу SMART для</p>	<p>1. Провести оцінку альтернатив, які можуть постати перед</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-познавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>знає: основні критерії, яким мають відповідати фінансові цілі.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>оцінює: вплив прийнятих фінансових рішень на майбутнє;</p> <p>розрізняє: фінансові цілі за строками та пріоритетами;</p> <p>прогнозує: вартість досягнення фінансових цілей;</p> <p>уміє на практиці: сформулювати чіткі фінансові цілі та визначити план дій для їх досягнення.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: необхідність визначення фінансових цілей та планування фінансового життя;</p> <p>робить висновки: про необхідність перегляду фінансових цілей при зміні життєвих обставин.</p>	Прийняття фінансових рішень.	<p>формулювання фінансових цілей.</p> <p>2. Охарактеризувати складові оцінки фінансової ситуації людини чи сім'ї.</p> <p>3. Розкрити сутність фінансового плану та його складових.</p> <p>4. Пояснити особливості прийняття фінансових рішень.</p> <p>5. Розрахувати обсяг чистих активів родини та зробити висновки щодо доцільності змін у фінансовому плануванні родини.</p>	<p>учнем: безкоштовна освіта за напрямом, який не подобається, або платна освіта за напрямом, який є його мрією.</p> <p>2. Здійснити дослідження біографій мільярдерів з огляду на їх стартові позиції з метою з'ясування, чи завжди запорукою успіху є наявність заможних батьків.</p> <p>3. Проаналізувати витрати, необхідні для подорожі за визначеними параметрами. При цьому визначити, які витрати є обов'язковими, а які – необов'язковими і запропонувати способи оптимізації витрат.</p>
4	3	4. Надходження			
		<p>Знаннєвий компонент:</p> <p>знає: поняття і види надходжень сім'ї;</p> <p>розуміє: місце домогосподарства в сучасній економіці.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>розрізняє: джерела надходження грошових коштів;</p> <p>характеризує: чинники, від яких залежать обсяги надходжень;</p> <p>визначає: розміри надходжень сім'ї;</p> <p>аналізує: обсяги і структуру надходжень сім'ї.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: необхідність аналізу джерел</p>	Поняття і класифікація надходжень. Характеристика окремих видів надходжень. Надходження та податки.	<p>1. Розкрити особливості трудових та нетрудових надходжень, а також їх основні складові.</p> <p>2. Охарактеризувати очікувані та неочікувані надходження, а також подати характеристику очікуваних надходжень в залежності від їх</p>	<p>1. Оцінити склад та структуру надходжень власної сім'ї в динаміці за певний період з огляду на поділ, по-перше, на трудові та нетрудові надходження; по-друге, за ступенем прогнозованості надходжень.</p> <p>2. Охарактеризувати активи, володіння</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		надходжень сім'ї.		регулярності. 3. Визначити обсяг надходжень сім'ї за відповідний період з оцінкою структури надходжень залежно від їх поділу, по-перше, на трудові та нетрудові надходження; по-друге, за ступенем прогнозованості надходжень.	якими може стати запорукою фінансової свободи людини. 3. Навести аргументацію щодо наявності можливої залежності між кількістю багатих людей в державі та багатством держави. 4. Провести розмежування в особливостях поведінки з заробленими грошима та грошима, які отримані випадковим шляхом, зокрема виграшем в лотереї.
5	4	5. Видатки			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке сімейні видатки, причини їх виникнення, види і характеристику; <i>розуміє:</i> залежність видатків та інфляції. Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> види потреб людини та види сімейних видатків; <i>визначає:</i> видатки, які генерують нові видатки, та видатки, які генерують дохід; <i>класифікує:</i> статті видатків сім'ї; <i>характеризує:</i> чинники, від яких залежать обсяги видатків сім'ї; <i>уміє на практиці:</i> розраховувати обсяг видатків. Ціннісний компонент: <i>усвідомлює:</i> взаємозв'язок між видатками та досягненням фінансових цілей.</p>	Суть і причини виникнення видатків. Класифікація і характеристика видатків. Видатки та інфляція.	<p>1. Розкрити особливості різних видів видатків людини (обов'язкових та необов'язкових, непередбачуваних, регулярних та нерегулярних).</p> <p>2. Охарактеризувати специфіку витрат, які належать до «викрадачів грошей».</p> <p>3. Розкрити важливість наявності видатків, які можуть в майбутньому генерувати доходи.</p> <p>4. Визначити сутність</p>	<p>1. Здійснити аналіз структури видатків домогосподарств в Україні та країнах-сусідах з огляду на підтвердження чи непідтвердження дії закону Енгеля.</p> <p>2. Проаналізувати видатки сім'ї в розрізі продовольчого кошика української сім'ї, яка складається з трьох працездатних осіб.</p> <p>3. Побудувати діаграми щодо витрат на харчування однієї</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
				<p>закону Енгеля.</p> <p>5. Розкрити складові піраміди потреб людини Маслоу.</p> <p>6. Навести приклади звичайних, пошукових, досвідних та довірчих благ.</p> <p>7. Розрахувати обсяг видатків сім'ї за певний період, а також здійснити аналіз їх структури з огляду на поділ, по-перше, на очікувані та неочікувані видатки з подальшим розподілом на регулярні, тимчасові та разові; по-друге, чи є в структурі видатків такі видатки, що можуть в майбутньому генерувати доходи.</p> <p>8. Розрахувати індекс споживчих цін за один та за декілька періодів.</p> <p>9. Розрахувати купівельну спроможність грошей з огляду на необхідність прийняття рішення щодо розпорядження ними.</p>	<p>людини на місяць в Україні та країнах – сусідах за визначеним продовольчим кошиком.</p> <p>4. Навести аргументи та контраргументи до вислову «Не потрібно скорочувати видатки, просто треба збільшувати надходження».</p> <p>5. Здійснити аналіз рівня інфляції в США, країнах ЄС та Японії за відповідний період з метою з'ясування основних тенденцій та зв'язку зі станом економіки.</p>
6	3	6. Складання та ведення сімейного бюджету			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке особистий або сімейний бюджет; <i>розуміє:</i> відмінність між фінансовим планом та бюджетом; послідовність складання сімейного бюджету.</p>	<p>Мета прогнозування та обліку надходжень і видатків. Поняття та види сімейного бюджету.</p>	<p>1. Охарактеризувати способи ведення сімейного бюджету.</p> <p>2. Розкрити особливості видів сімейного</p>	<p>1. Скласти бюджет власної сім'ї за попередній місяць та визначити профіцит (дефіцит) бюджету,</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> види сімейного бюджету за ступенем збалансованості; <i>уміє на практиці:</i> розраховувати прогнозовані витрати та прогнозувати суму необхідних надходжень для їхнього фінансування; складати сімейний бюджет.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>усвідомлює:</i> значення планування та виконання сімейного бюджету; <i>робить висновки:</i> про фінансову дисципліну як передумову досягнення фінансових цілей; про важливість формування бюджету для покриття надзвичайних або непередбачуваних видатків.</p>		<p>бюджету (спільний, роздільний, спільно-роздільний).</p> <p>3. З'ясувати переваги та недоліки методу конвертів та методу глечиків як методів складання та ведення сімейного бюджету.</p> <p>4. Скласти сімейний бюджет родини, використовуючи результати, отримані в практичних завданнях в попередніх розділах, а також визначити, чи є він збалансованим.</p> <p>5. Розрахувати обсяг надходжень сім'ї з огляду на наявні видатки, якщо сім'я планує в подальшому використовувати метод глечиків для складання та ведення сімейного бюджету.</p> <p>6. Визначити стратегії та можливості сім'ї щодо придбання дорогівартісних активів.</p>	<p>наявність непередбачуваних видатків тощо.</p> <p>2. Скласти прогноз бюджету власної сім'ї на певний період та проконтролювати його виконання.</p> <p>3. Здійснити аналіз альтернативних методів ведення та складання бюджету для власної сім'ї: метод конвертів чи метод глечиків.</p> <p>4. Розв'язати кейс за заданими умовами, зокрема визначити: чи вистачає коштів на придбання певного товару; які є варіанти для додаткового заробітку.</p>
7	4	7. Податки			
		<p>Знансвий компонент: <i>знає:</i> що таке податки, їхні функції; <i>розуміє:</i> роль податків у суспільстві та їхнє призначення; термін «податкова знижка»; <i>наводить приклади:</i> суспільної та економічної корисності податків.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> види податків;</p>	<p>Податки: поняття та їхня роль. Оподаткування доходів фізичних осіб та бізнесу. Інші податки та збори. Єдиний соціальний внесок. Особливості оподаткування в Україні. Податкові пільги.</p>	<p>1. Охарактеризувати сутність та основні види податків.</p> <p>2. Визначити основні податки, які мають сплачувати фізичні особи, компанії, фізичні особи-</p>	<p>1. Ознайомитися з державним бюджетом на відповідний рік (основні види доходів, видатків, збалансованість бюджету) з метою визначення</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>характеризує: податки як інструмент перерозподілу доходів між членами суспільства; особливості стягнення податків в Україні;</p> <p>усвідомлює: вплив податків на ціноутворення та прибутки людей;</p> <p>уміє на практиці: розраховувати суми основних податків.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: роль і значення податків в економічному розвитку держави та важливість їх сплати.</p>		<p>підприємці та особи, що займаються незалежною професійною діяльністю.</p> <p>3. Ідентифікувати види ставок податків (прогресивна, пропорційна, фіксована).</p> <p>4. Розрахувати суму основних податків, які мають сплачувати роботодавці та їх наймані працівники.</p> <p>5. Розрахувати суму податків, які мають сплачувати особи, що займаються незалежною професійною діяльністю в залежності від форми їх державної реєстрації.</p> <p>6. Розрахувати податкові пільги в разі наявності в сім'ї дітей, що навчаються за контрактом.</p>	<p>ефективності того, як витрачаються зібрані податки.</p> <p>2. Порівняти окремі види податків, використовуючи діаграму Вена.</p>
		Розділ 2. Фінансова система та фінансові послуги			
8	4	8. Як працює фінансова система			
		<p>Знансвий компонент:</p> <p>знає: що таке фінансова система, хто є основними учасниками фінансової системи;</p> <p>розуміє: компоненти фінансової системи;</p> <p>пояснює: як пов'язані між собою нетто-кредитори, нетто-позичальники, фінансові посередники та ринки капіталу;</p>	<p>Фінансова система: учасники та структура. Основна функція фінансової системи. Нетто-кредитори, нетто-позичальники. Домогосподарства. Фінансові посередники, їхня роль. Основні фінансові послуги. Ринки капіталу</p>	<p>1. Охарактеризувати сутність та визначити, хто належить до нетто-кредиторів та нетто-позичальників.</p> <p>2. Знайти основні відмінності між</p>	<p>1. Побудувати таблицю з описом переваг та недоліків моделей регулювання діяльності фінансових посередників (секторальної,</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>наводить приклади: фінансових посередників та фінансових регуляторів.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>розрізняє: банки і небанківські фінансові установи;</p> <p>порівнює: різні види фінансових послуг між собою;</p> <p>аналізує: ризики та недоліки прямого обміну коштами між нетто-кредиторами та нетто-позичальниками;</p> <p>характеризує: функції ринків капіталу;</p> <p>визначає: види фінансових регуляторів та способи регулювання фінансової системи.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>оцінює методи (способи) регулювання різних фінансових установ;</p> <p>висловлює судження: про важливість фінансових посередників для домогосподарств, підприємств та держави в цілому;</p> <p>робить висновки: про ризики діяльності фінансових установ.</p>	та їхні функції. Фінансові регулятори. Регулювання фінансових послуг.	каналами прямого та непрямого фінансування. 3. Розкрити переваги та недоліки наявності фінансових посередників. 4. Визначити роль фінансових регуляторів у фінансовій системі та розкрити основні напрямки їх діяльності.	функціональної та консолідованої).
9	5	9. Банки і банківські послуги			
		<p>Знаннєвий компонент:</p> <p>знає: структуру банківської системи України; що таке поточний рахунок;</p> <p>розуміє: які послуги надають своїм клієнтам банківські установи.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>розрізняє: які послуги банківські установи надають клієнтам-фізичним особам; які послуги вони надають клієнтам-юридичним особам;</p> <p>визначає: що потрібно для того, щоб стати клієнтом банку;</p> <p>характеризує: особливості функціонування банків в Україні та надання ними фінансових послуг;</p> <p>обчислює: вартість відкриття та користування поточним рахунком у банку.</p> <p>Ціннісний компонент:</p>	Банки та їхні функції в економіці. Структура банківської системи України. Нагляд за функціонуванням банків в Україні. Основні банківські послуги для фізичних та юридичних осіб. Порядок відкриття та користування поточним рахунком. Комісії за відкриття та користування поточним рахунком. Довідка про рух коштів та контроль за зарахуваннями/витратами.	1. Розкрити основні види банківських послуг. 2. Охарактеризувати особливості відкриття поточного рахунку. 3. Навести основні характеристики дебетових карток. 4. Розрахувати обсяг залишків на поточному рахунку після здійснення платежів з врахуванням необхідності сплати комісії банку, а також з огляду на встановлені банком ліміти на розрахунки в мережі	1. Провести аналіз сайтів банків з метою визначення, по-перше, необхідного переліку документів для відкриття поточного рахунку; по-друге, вартості обслуговування таких рахунків. 2. Презентувати постер з сформованим рейтингом п'яти банків на основі запропонованих показників. 3. Здійснити ранжування п'яти банківських

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>оцінює: умови, на яких банки відкривають поточні рахунки (для виплати заробітної плати, соціальної допомоги, здійснення розрахунків по Україні та закордоном тощо);</p> <p>робить висновки: щодо правил поведінки обачливих користувачів банківськими рахунками; про те, як поточні рахунки допомагають управляти коштами.</p>		<p>Інтернет, зняття готівки в терміналах тощо.</p>	<p>послуг залежно від їх релевантності для учнів на даний момент та на основі вибірки з трьох банків визначити банк, який пропонує найкращі варіанти надання таких банківських послуг.</p>
10	5	10. Страхування			
		<p>Знаннєвий компонент: знає: навіщо потрібне страхування, які форми страхування існують і хто виступає основними учасниками страхового процесу; розуміє: поняття «страхова сума», «страхове відшкодування», «страховий платіж» та «франшиза».</p> <p>Діяльнісний компонент: розрізняє: основних учасників страхових відносин; уміє на практиці: визначити основні умови договору страхування (страхувальник, страховик, вигодонабувач, франшиза, страхова премія) та від чого залежить вартість страхового поліса; критично оцінює: критерії вибору страхової компанії для укладення договору страхування.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює: значення страхування та необхідність його використання для фінансового планування.</p>	<p>Навіщо потрібне та як працює страхування. Учасники страхових відносин. Форми страхування. Умови договору страхування.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити сутність основних понять страхування. 2. Визначити відмінності між страховим ризиком та страховим випадком з наведенням прикладів. 3. Розрізняти добровільне та обов'язкове страхування. 4. Розрахувати суми страхового відшкодування залежно від наявності певного виду франшизи. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити аналіз сайтів щодо п'яти страхових компаній та презентувати постер зі сформованим рейтингом на основі запропонованих показників. 2. Здійснити ранжування п'яти страхових послуг залежно від їх релевантності для учнів на даний момент та на основі вибірки з трьох страхових компаній визначити страхову компанію, яка пропонує найкращі варіанти надання таких страхових послуг. 3. Визначити основні умови договорів страхування (медичне страхування, страхування цивільної відповідальності тощо).

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
11	3	11. Небанківські фінансові установи			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> види небанківських фінансових установ, сутність їхньої діяльності та особливості надання ними фінансових послуг; <i>розуміє:</i> принципи та особливості діяльності небанківських фінансових установ в Україні. Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> відмінності в послугах, які надаються різними небанківськими фінансовими установами; <i>визначає:</i> сферу діяльності небанківських фінансових установ і коло здійснюваних операцій. Ціннісний компонент: <i>оцінює:</i> умови, на яких надають свої послуги небанківські фінансові установи; <i>висловлює судження:</i> щодо специфіки діяльності небанківських фінансових установ.</p>	Сутність і принципи діяльності небанківських фінансових установ. Види небанківських фінансових послуг.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати основні види небанківських фінансових установ та послуг, що ними надаються. 2. Визначити відмінності між кредитними спілками, ломбардами та фінансовими компаніями. 3. Ідентифікувати специфіку діяльності лізингодавців та їх послуг. 4. Розрахувати платежі за договорами фінансового лізингу, які мають здійснювати лізингодержувачі на користь лізингодавців. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити аналіз наявних пропозицій трьох лізингодавців на придбання автомобіля. 2. Визначити три кредитні спілки, які працюють в регіоні, та оцінити прозорість розкриття інформації на їхніх сайтах (можливості набуття членства, перелік фінансових послуг тощо). 3. Сформувати за наведеним зразком дві матриці (за законодавством та за реальними пропозиціями небанківських фінансових установ), які мають два параметри: вид небанківських фінансових установ та вид фінансових послуг.
12	4	12. Що таке валюта			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке валюта, які види валют існують; <i>розуміє:</i> для чого потрібно обмінювати гривню на іноземну валюту; що таке попит та пропозиція на валютному ринку; <i>роз'яснює:</i> як визначається курс обміну валют; <i>наводить приклади:</i> вільно конвертованих та частково конвертованих валют.</p>	Валюта: сутність і види. Конвертованість валюти. Золотовалютні резерви. Валютні обмеження. Валютний курс та валютний ринок, їхнє призначення і методи регулювання валютного курсу. Чинники, що впливають на зміну валютного курсу. Роль	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити сутність валют та їх видів. 2. Пояснити випадки, коли може бути необхідно використати іноземну валюту, зокрема обміняти гривні на іноземну валюту. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Провести аналіз поточних валютних курсів, які пропонуються банками щодо трьох іноземних валют країн. 2. Навести характеристику валют країн-сусідів України за

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>Діяльнісний компонент: <i>порівнює:</i> види валют за рівнем конвертованості; <i>аналізує:</i> відмінності між способами визначення (видами) валютних курсів; <i>установлює:</i> відмінності між курсом купівлі та курсом продажу валют; <i>розв'язує задачі:</i> на визначення курсу гривні до інших валют.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює</i> методи регулювання валютного курсу; <i>висловлює судження:</i> про роль центральних банків у сфері валютного регулювання; <i>робить висновки:</i> про взаємозв'язок валютного курсу та фінансової стабільності в державі.</p>	<p>центральних банків у сфері валютного регулювання. Обмін валют в Україні.</p>	<p>3. Визначити на основі розрахунків переваги використання тієї чи іншої валюти за наявної можливості розрахунків у будь-якій валюті. 4. Розрахувати вплив девальвації національної валюти на спроможність виконання зобов'язань, номінованих в іноземній валюті. 5. Здійснити вибір банку для придбання або продажу іноземної валюти на основі інформації з обміну валюти, яка надається банком.</p>	<p>визначеними параметрами.</p>
13	5	13. Платежі та платіжні системи			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>розуміє:</i> можливі способи платежів із використанням готівки, безготівкових коштів та електронних грошей; основні обмеження на оплату (переказ) готівкою; <i>пояснює:</i> як можна здійснити безготівковий платіж; <i>знає:</i> на що треба звертати увагу для вибору оптимального способу платежу; з якою метою фінансова установа встановлює особу ініціатора переказу; <i>розуміє:</i> як здійснюються платежі в платіжних системах; <i>порівнює:</i> платежі в інтернет-банкінгу і в сервісі інтернет-платежів; <i>наводить приклади:</i> платіжних систем.</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>описує:</i> процес здійснення переказу готівки та вибір системи переказу; <i>пояснює:</i> які операції можна здійснити за допомогою інтернет-банкінгу;</p>	<p>Способи переказу готівкових коштів: через касу, термінали самообслуговування, системи переказу коштів без відкриття рахунку тощо. Безготівкові розрахунки: інтернет-банкінг, POS-термінали, сервіси інтернет-платежів, мобільний гаманець тощо. Електронні гроші та мобільні гроші як різновид електронних грошей. Платіжні системи в Україні та світі. Кореспондентські рахунки. Кліринг і клірингові установи. Міжнародні карткові платіжні системи. Система SWIFT.</p>	<p>1. Розкрити особливості проведення готівкових розрахунків. 2. Визначити особливості безготівкових розрахунків. 3. Охарактеризувати елементи сучасних платіжних систем. 4. Визначити на основі розрахунків переваги застосування платіжної картки за наявності підключення такої послуги, як кешбек. 5. Продемонструвати переваги клірингу на основі порівняння кількості та обсягів проведених розрахунків з</p>	<p>1. Аргументувати, чому електронні гроші не мають популярності в Україні. 2. Здійснити порівняння систем грошових переказів без відкриття рахунків, які розташовані поблизу місця проживання, з огляду на визначені параметри. 3. Порівняти вартість переказів за кордон за наявності банківського рахунку у платника та банківського рахунку і електронного гаманця PayPal в одержувача коштів. 4. Порівняти варіанти</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>оцінює: зручність оплати безготівковими коштами (за допомогою мобільного гаманця або платіжної картки);</p> <p>розрізняє: платежі безготівковими коштами та електронними грошима.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: роль готівкових та безготівкових платежів в економіці; роль платіжних систем у забезпеченні розрахунків, особливо міжнародних;</p> <p>оцінює: перспективи використання електронних грошей в економіці; останні тенденції у світі платежів.</p>		використанням схем валових розрахунків, взаємозаліку на основі кореспондентських рахунків та за наявності клірингової установи.	розрахунків за комунальні послуги з використанням інтернет-банкінгу/ мобільного банкінгу, платіжного терміналу в найближчому магазині, сайту надавача послуг, онлайн-сервісів прийому платежів (portmone та аналогів).
		Розділ 3. Заощадження та інвестиції			
14	3	14. Вступ до заощаджень та інвестицій			
		<p>Знаннєвий компонент:</p> <p>знає: що таке заощадження, інвестиція, вартість грошей у часі, розрахунок методом простих та складних процентів;</p> <p>розуміє: вплив інфляції на реальну вартість грошей.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p> <p>розрізняє: форми заощаджень за ліквідністю та ризиками;</p> <p>уміє на практиці: розрахувати вартість грошей у часі (майбутню та теперішню вартість); формувати диверсифіковану стратегію заощаджень.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>усвідомлює: важливість заощаджень та їх диверсифікацію;</p> <p>оцінює: зв'язок між розміром процентної ставки та рівнем ризику;</p> <p>висловлює судження: про те, як заощадження сприяють досягненню фінансових цілей.</p>	Зв'язок між фінансовими цілями, благополуччям та заощадженнями. Сутність та форми заощаджень. Способи накопичення грошей на заощадження. Поняття інвестицій. Зміна вартості грошей у часі.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Провести розмежування між заощадженнями та інвестиціями з виокремленням їх характерних рис. 2. Визначити основні форми заощаджень. 3. Ідентифікувати складові процентної ставки. 4. Встановити вплив інфляції на майбутню вартість грошей. 5. Розрахувати майбутню вартість суми грошей з використанням методів простих та складних процентів. 6. Розрахувати майбутню та теперішню вартість ануїтету. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити стратегії, які можуть бути покладені в основу прийняття рішень щодо заощаджень та інвестицій з врахуванням таких параметрів, як частка надходжень, яка може бути спрямована на заощадження та інвестиції, дохідність та ризик заощаджень та інвестицій. 2. Визначити дохід від депозиту методом складних процентів за заданими параметрами, порівнявши дохідність при різних процентних ставках та порівнявши співвідношення між власними накопиченими

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
					коштами та процентним доходом.
15	4	15. Депозити			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке депозит, їх види; <i>розуміє:</i> поняття депозиту; принципи нарахування процентів за депозитом; <i>наводить приклади:</i> переваг та недоліків використання депозиту для заощадження. Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> депозити банків та кредитних спілок; <i>визначає:</i> гарантії повернення коштів вкладникам банків; <i>уміє на практиці:</i> розраховувати суми доходу за депозитом. Ціннісний компонент: <i>усвідомлює:</i> важливість збору інформації про фінансову установу та вивчення умов депозитного договору; <i>обґрунтовує судження:</i> про переваги і недоліки окремих видів депозитів.</p>	<p>Поняття та види депозитів. Банківські депозити та депозити в кредитних спілках. Нарухування процентів за депозитами. Гарантування виплати відшкодування за вкладами.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайти характерні відмінні риси депозитів в банках та кредитних спілках. 2. Здійснити характеристику різних видів депозитів. 3. Охарактеризувати роль Фонду гарантування вкладів фізичних осіб в сприянні залучення депозитів до банків. 4. Розкрити особливості оподаткування доходу за депозитами. 5. Розрахувати процентні доходи вкладника в залежності від методу нарахування процентів. 6. Прийняти рішення щодо вибору валюти вкладу на основі розрахунків майбутньої вартості депозитів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити аналіз пропозицій трьох банків щодо відкриття депозитів та оцінити їх за запропонованими параметрами. 2. Обґрунтувати власну позицію щодо доцільності оподаткування процентних доходів за депозитами з позицій домогосподарств, банків, інших фінансових установ та держави. 3. Проаналізувати переваги та недоліки встановлення певних граничних сум відшкодування вкладів в разі настання неплатоспроможності банків.
16	6	16. Інвестиції			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке фінансовий інструмент та цінний папір; <i>розуміє:</i> для чого потрібно здійснювати інвестиції; яку роль відіграє регулятор; <i>наводить приклади:</i> того, як можна інвестувати на ринках капіталу (індивідуально та колективно, на первинному та вторинному ринку); <i>називає:</i> основні цінні папери, у які можна</p>	<p>Інвестиції: поняття та їхнє значення. Інвестиції на ринках капіталу. Поняття ринків капіталу. Учасники ринків капіталу та їхні функції. Поняття фінансових інструментів. Поняття та основні види цінних паперів (акції, облігації). Біржова та позабіржова торгівля, переваги біржової торгівлі.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати основні види цінних паперів та відмінності між ними з огляду на ризики, дохідність тощо. 2. Провести розмежування між первинним та вторинним ринком 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Надати характеристику фондовим індексам, здійснити аналіз їх динаміки та розкрити їх вплив на прийняття рішень щодо інвестування коштів. 2. Визначити вплив новин на курси акцій. 3. Оцінити привабливість

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>інвестувати; пояснює: основні стратегії інвестування на ринках капіталу; визначає: альтернативні види інвестицій (в нерухомість, предмети мистецтва, тощо). Діяльнісний компонент: розрізняє: акції та облігації; біржову та позабіржову торгівлю; уміє на практиці: оцінювати переваги та недоліки різних видів інвестицій; аналізує: чому криптовалюта є ризиковою інвестицією. Ціннісний компонент: усвідомлює: ризики, пов'язані з інвестуванням та важливість їх диверсифікації; висловлює судження: про ухвалення рішення щодо вартості, ліквідності та ризиків інвестицій.</p>	<p>Основні інвестиційні стратегії на ринках капіталу. Переваги та недоліки інвестування на ринках капіталу залежно від виду фінансового інструменту. Ризики інвестування на ринках капіталу. Роль регулятора. Альтернативні види інвестицій. Ризики, пов'язані із криптовалютами.</p>	<p>цінних паперів. 3. Розмежувати та навести приклади номінальної та ринкової вартості цінних паперів. 4. Охарактеризувати переваги біржової торгівлі. 5. Навести приклади альтернативних видів інвестицій та розкрити їх специфіку. 6. Розрахувати дохідність інвестування коштів. 7. Порівняти варіанти розміщення коштів на депозит та вкладення в цінні папери.</p>	<p>інвестування коштів в цінні папери вітчизняних та іноземних емітентів. 4. Проаналізувати криптовалюту з огляду на їх інвестиційний потенціал.</p>
17	3	17. Пенсії			
		<p>Знаннєвий компонент: знає: що таке пенсія, пенсійний вік, страховий стаж; розрізняє: рівні пенсійної системи в Україні; розуміє: як формується виплата пенсії з солідарної системи, обов'язкової накопичувальної системи, а також із системи недержавного пенсійного забезпечення. Діяльнісний компонент: розрізняє: види пенсій з солідарної системи; усвідомлює: як сформувати свою майбутню пенсію; Ціннісний компонент: обгрунтовує судження: про відмінності солідарної системи і накопичувальної системи пенсійного страхування; усвідомлює: призначення недержавних пенсійних фондів та добровільних пенсійних накопичень; висловлює судження про: необхідність</p>	<p>Характеристика системи пенсійного забезпечення в Україні (обов'язкова і добровільна системи), рівні пенсійного забезпечення. Пенсія із солідарної системи пенсійного страхування: суть пенсії та її види. Пенсійний вік та необхідний стаж для призначення пенсії за віком. Пенсійна виплата із обов'язкової накопичувальної системи пенсійного страхування, суть її формування, умови здійснення пенсійної виплати. Недержавне пенсійне забезпечення. Пенсійні виплати із системи недержавного пенсійного забезпечення.</p>	<p>1. Охарактеризувати відмінності між трьома рівнями пенсійної системи України. 2. Охарактеризувати діяльність компаній, які обслуговують другий та третій рівні пенсійної системи. 3. Навести характерні відмінності між корпоративними, професійними та відкритими недержавними пенсійними фондами (НПФ). 4. Розрахувати суму коштів, яку можна накопичити,</p>	<p>1. Надати характеристику діяльності трьох недержавних пенсійних фондів за заданими параметрами.</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		турбуватися про свою майбутню пенсію.		розмістивши кошти в НПФ. 5. Здійснити розрахунки за різними варіантами вкладення коштів з метою матеріального забезпечення людини у похилому віці.	
		Розділ 4. Запозичення та кредит			
18	3	18. Запозичення та борг			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> поняття «кредит» та «споживчий кредит»; <i>розуміє:</i> принципи кредитування. Діяльнісний компонент: <i>визначає:</i> джерела, в яких можна позичити гроші; <i>уміє на практиці:</i> визначати, чи доцільно позичити кошти на різні види цілей та за різного рівня доходів/витрат споживача; <i>розрізняє:</i> основні умови кредитування юридичних осіб і кредитування фізичних осіб (споживчого кредитування). Ціннісний компонент: <i>оцінює:</i> чи є борг контрольованим чи надмірним; доцільність запозичення із врахуванням цілі запозичення та бюджету позичальника (певного рівня його доходів та витрат, та наявності чи відсутності заощаджень); <i>висловлює судження:</i> щодо переваг і недоліків кредитування для споживача; важливості контролю за рівнем заборгованості (недопущення надмірної заборгованості).</p>	Запозичення, кредит та споживчий кредит. Джерела запозичень, переваги та недоліки. Особливості кредитування фізичних осіб (споживче кредитування). Особливості кредитування юридичних осіб. Захист прав позичальників споживчих кредитів. Важливість контролю за рівнем заборгованості.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знайти відмінності між різними джерелами запозичення коштів: формальними та неформальними. 2. Розкрити особливості споживчих кредитів. 3. Визначити фінансові установи, в яких можуть запозичити кошти фізичні особи та підприємства. 4. Обґрунтувати відмінності між добрими та поганими причинами для кредиту. 5. Обрати найбільш прийнятний варіант кредиту на основі необхідних розрахунків. 6. Визначити достатність доходів людини для обслуговування боргу на основі розрахунків. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити етичні аспекти, пов'язані з отриманням кредиту. 2. Прийняти рішення щодо доцільності отримання кредиту за наявності певних умов.

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
19	4	19. Вартість кредиту			
		<p>Знансвий компонент: <i>знає:</i> що таке вартість кредиту, і чому не існує «безплатних» або «безпроцентних кредитів»; <i>розуміє:</i> якими можуть бути витрати позичальника, пов'язані із отриманням кредиту (як ті, що сплачуються кредитором, так і ті, що сплачуються іншим особам).</p> <p>Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> види різних витрат у вартості кредитів, порядок (базу) їх розрахунку; <i>визначає:</i> реальну річну процентну ставку за споживчим кредитом; <i>обчислює:</i> загальну вартість кредиту для споживача та розмір витрат, які сплачуються на користь інших осіб; <i>уміє на практиці:</i> розраховувати вартість загальної переоплати за кредитом (витрати, що сплачуються на користь кредитора, плюс витрати, що сплачуються на користь інших осіб), порівнюючи вартість кредитних продуктів.</p> <p>Ціннісний компонент: <i>оцінює:</i> умови кредитних продуктів на предмет їх вартості; <i>висловлює судження:</i> щодо вартості кредитних продуктів та їх прийнятності для позичальника.</p>	Платежі на користь кредитора та платежі за послуги інших осіб. Процент та номінальна процентна ставка. Види комісій, порядок (база) їх розрахунку та їх вплив на вартість кредиту. Реальна річна процентна ставка за кредитом і її розрахунок. Платежі за послуги інших осіб. Методи погашення кредиту та їх вплив на вартість кредиту.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити види платежів за кредитом. 2. Розкрити методику визначення змінюваної процентної ставки, зокрема з використанням українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб (UIRD). 3. Розкрити складові реальної річної процентної ставки за кредитом та методику її розрахунку. 4. Розрахувати процентні платежі за кредитом з використанням класичної та ануїтетної схем погашення кредиту. 5. Порівняти кредитні пропозиції декількох фінансових установ на основі розрахунку витрат, пов'язаних з обслуговуванням таких кредитів. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити дослідження кредитних пропозицій різних фінансових установ в регіоні та розрахувати реальну річну процентну ставку короткострокового нецільового кредиту в обсязі 1 000 грн строком до 60 днів.
20	4	20. Обираємо кредитну пропозицію			
		<p>Знансвий компонент: <i>знає:</i> що таке паспорт споживчого кредиту та кредитний договір; <i>розуміє:</i> на що потрібно звернути увагу при аналізі паспорту споживчого кредиту та проекту кредитного договору; що таке кредитоспроможність позичальника, оцінка кредитором кредитоспроможності та кредитна історія позичальника.</p> <p>Діяльнісний компонент:</p>	Паспорт споживчого кредиту. Кредитоспроможність позичальника та її оцінка; кредитна історія. Кредитний договір. Зміст кредитного договору. Процедура укладення кредитного договору. Зміна умов кредитного договору. Умови дострокового повернення кредиту. Умови відповідальності	<ol style="list-style-type: none"> 1. З'ясувати істотні положення паспорту споживчого кредиту та кредитного договору. 2. Встановити, які кредити підпадають під дію Закону України «Про споживче кредитування», а які лишаються поза його 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити аналіз системи кредит-скорингу, запропонованої Д. Дюрандом. 2. Запропонувати показники, які можуть бути покладені в основу оцінки кредитоспроможності

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>визначає: вимоги до змісту паспорту споживчого кредиту та кредитного договору;</p> <p>уміє на практиці: орієнтуватись у змісті паспорту споживчого кредиту та змісті кредитного договору на предмет їх відповідності законодавству та інтересам споживача; аналізувати пояснення, які споживач отримує від кредитодавця перед укладенням кредитного договору.</p> <p>Ціннісний компонент:</p> <p>оцінює: істотні умови кредитного договору на предмет їх законності та переваг/недоліків для споживача;</p> <p>висловлює судження: щодо прав і обов'язків позичальника споживчого кредиту, у тому числі при достроковому поверненні кредиту або при невиконанні позичальником своїх зобов'язань (дефолті).</p>	<p>позичальника у випадку неповернення кредиту в строк та вплив дефолту на кредитну історію позичальника.</p>	<p>дією.</p> <p>3. Розрахувати загальні витрати за споживчим кредитом, загальну вартість кредиту для споживача за весь період користування кредитом та реальну річну процентну ставку.</p> <p>4. Здійснити розрахунки та заповнити таблицю обчислення загальної вартості кредиту для споживача та реальної річної процентної ставки за договором про споживчий кредит.</p> <p>5. Розрахувати витрати за кредитом у разі його дострокового погашення.</p> <p>6. Розрахувати розмір неустойки (пені та штрафів) за кредитами, за якими є прострочення платежів.</p>	<p>фізичної особи в сучасних умовах.</p>
21	6	21. Кредитні продукти			
		<p>Знансвий компонент:</p> <p>знає: якими є різні види кредитних продуктів для фізичних осіб (кредит на будь-які цілі, кредит на придбання певного товару/послуги, автокредит, іпотека, кредитна картка) та юридичних осіб; які види фінансових установ надають всі чи тільки деякі види споживчих кредитів;</p> <p>розуміє: якими можуть бути різні види кредитних продуктів залежно від потреб позичальника, його кредитної історії та рівня</p>	<p>Кредит на будь-які цілі (готівковий/на платіжну картку, без застави / під заклад). Кредит на придбання певного товару/послуги та його відмінності від розстрочки, яку пропонують магазини. Кредитна картка. Порядок нарахування процентів за користування кредитною картою, пільговий період, мінімальна сума платежу. Кредит на придбання</p>	<p>1. Навести основні характеристики кредитів, які надаються фінансовими установами фізичним особам (нецільові кредити, кредити від ломбардів, кредити на придбання побутової техніки або інших</p>	<p>1. Рольова командна гра «Кредитор та позичальник у пошуках оптимального рішення», в якій частина команди представляє інтереси кредитора, а інша частина – інтереси позичальника з метою укладання кредитного договору.</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>кредитоспроможності тощо.</p> <p>Діяльнісний компонент: визначає: вимоги до оформлення отримання різних видів кредитів; необхідність отримання додаткових/супутніх послуг третіх осіб; уміє на практиці: визначати найбільш прийнятний вид кредитного продукту для потреб позичальника; пояснює: порядок нарахування процентів за користування кредитною картою; що таке пільговий період та мінімальна сума платежу.</p> <p>Ціннісний компонент: оцінює: істотні умови кредитних договорів для різних кредитних продуктів на предмет їх законності та переваг/недоліків для споживача; висловлює судження: щодо прав і обов'язків позичальника різних видів кредитних продуктів.</p>	<p>транспортних засобів. Кредит на придбання нерухомості. Основні кредитні продукти для юридичних осіб.</p>	<p>товарів, кредити за кредитними картками, автокредити, іпотечні кредити).</p> <p>2. Розкрити переваги та недоліки кожного з вищенаведених кредитів.</p> <p>3. Навести основні характеристики кредитів, які надаються фінансовими установами підприємствам (кредит на поповнення обігових коштів, короткостроковий кредит на певну мету, кредитна лінія, довгострокові кредити, овердрафт).</p> <p>4. Розрахувати вартість цільових та нецільових кредитів у різних фінансових установах з різними варіантами погашення кредитів з визначенням найприйнятнішого варіанта для позичальника.</p> <p>5. Розрахувати вартість та штрафні санкції за кредитами за кредитними картками.</p>	
		Розділ 5. Як себе захистити			
22	3	22. Типи ризиків та управління ними			
		<p>Знаннєвий компонент: знає: сутність та види ризиків;</p>	<p>Поняття та види ризиків. Схильність до ризику. Способи</p>	<p>1. Визначити перелік ризиків, на які</p>	<p>1. Визначити перелік ризиків, на які</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>розуміє: важливість управління ризиками. Діяльнісний компонент: характеризує: види і причини виникнення фінансових ризиків; етапи управління ризиками; оцінює: ймовірність та вплив ризику; розрізняє: ключові способи управління ризиками. Ціннісний компонент: робить висновки: про взаємозв'язок між ризиками та доходністю.</p>	управління ризиками.	<p>наражається пересічна людина чи родина. 2. Ідентифікувати та оцінити рівень ризиків, на які наражаються особи за певних життєвих обставин, а також визначити способи управління ними. 3. Оцінити переваги та ризики розміщення коштів на депозит, інвестування в цінні папери та криптовалюти. 4. Виокремити релевантні ризики, на які наражаються особи, та оцінити прямі витрати в разі їх реалізації у порівнянні з витратами на мінімізацію або передачу ризиків.</p>	<p>наражаються учні кожного дня. 2. Проаналізувати народні вислови та прислів'я з огляду на розкриття в них ризиків, пов'язаних з грошима, та методів їх усунення чи мінімізації. 3. Визначити схильність до ризику особи, групи осіб за певними запропонованими параметрами.</p>
23	4	23. Види страхування			
		<p>Знаннєвий компонент: знає: види особистого та майнового страхування, страхування відповідальності; розуміє: яким чином страхування дозволяє управляти ризиками. Діяльнісний компонент: розрізняє: відмінності між різними договорами страхування ризиків; уміє на практиці: обрати страховий поліс для покриття визначеного ризику. Ціннісний компонент: оцінює: як вибір виду особистого страхування пов'язаний зі віком людини, родом її професійних занять та позаробочою</p>	Окремі види страхування. Особисте страхування. Страхування майна. Страхування відповідальності. Особливості договорів страхування життя.	<p>1. Розкрити сутність основних видів страхування (страхування відповідальності, страхування майна та страхування життя та здоров'я людини). 2. Визначити особливості таких видів страхування як автоцивілка, КАСКО, добровільне медичне страхування,</p>	<p>1. Визначити переваги та недоліки страхування життя в порівнянні з недержавним пенсійним забезпеченням чи відкриттям депозиту. 2. З'ясувати переваги та недоліки від наявності полісу медичного страхування за визначених умов. 3. Здійснити аналіз публічної пропозиції</p>

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально- пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		активністю.		страхування життя. 3. Розрахувати суму відшкодування за договором страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів з різними варіантами розвитку подій.	(оферти) страхових компаній зі страхування життя та за запропонованими позиціями здійснити їх порівняння.
24	5	24. Фінансова безпека та шахрайство. Фінансові піраміди			
		<p>Знаннєвий компонент: <i>знає:</i> що таке шахрайство з грошима та іншими активами, та що таке фінансова безпека; <i>розуміє:</i> якими способами відбуваються різні шахрайські схеми, їх наслідки та як захистити свої гроші від шахраїв; <i>наводить приклади:</i> шахрайства на фінансовому ринку та відповідних дій зі сторони потерпілого. Діяльнісний компонент: <i>розрізняє:</i> види шахрайських схем та фінансових пірамід; <i>усвідомлює:</i> наслідки шахрайства, в т.ч. чому небезпечні фінансові піраміди; <i>характеризує:</i> дії у разі потрапляння до шахрайських схем та способи їх уникнення. Ціннісний компонент: <i>обґрунтовує судження:</i> щодо негативних наслідків шахрайських операцій та фінансових пірамід, а також щодо можливих засобів захисту своїх коштів; <i>робить висновки:</i> про особисту відповідальність за безпеку своїх персональних даних та коштів.</p>	Шахрайство на фінансовому ринку. Різновиди шахрайських схем, їх ознаки. Фінансові піраміди як різновид шахрайства, їх ознаки та ризики. Дії у разі, якщо ви стали жертвою шахрайської схеми. Безпека фінансових операцій. Загальні поради, як захистити свої гроші від шахраїв та безпечно користуватися фінансовими послугами.	<p>1. Ідентифікувати основні види шахрайства: шахрайство з персональними даними (фізичні та соціальні методи крадіжки персональних даних, а також крадіжки персональних даних в онлайн), фінансові піраміди. 2. Розкрити основні рекомендації щодо запобігання втратам внаслідок можливих шахрайських дій. 3. Здійснити аналіз практичних кейсів (ситуацій) з наведеними шахрайськими схемами та визначити ознаки, за якими можна їх ідентифікувати.</p>	<p>1. Розглянути три приклади фінансових пірамід, що були в минулому. Здійснити їх аналіз за запропонованими ознаками. 2. Згрупувати заходи фінансової безпеки залежно від виду фінансового шахрайства.</p>
25	3	25. Захист прав споживачів фінансових послуг			
		Знаннєвий компонент:	Обачлива фінансова поведінка.	1. Охарактеризувати	1. Здійснити пошук

№ теми	Кільк.год ин	Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів	Зміст навчального матеріалу	Практична робота	Самостійна робота
		<p>знає: що таке обачлива фінансова поведінка; розуміє: свої права та обов'язки як споживача фінансових послуг; наводить приклади: органів, до яких можна звернутися за захистом своїх прав. Діяльнісний компонент: визначає: як обачливо і відповідально користуватися фінансовими послугами; характеризує: ознаки, що можуть свідчити про небезпеку певної фінансової послуги чи установи. Ціннісний компонент: усвідомлює: важливість знання своїх прав та обов'язків, наскільки важливо бути фінансово обізнаним та обачливо поводитися зі своїми грошми та іншими активами; робить висновки: про особисту відповідальність за ухвалення фінансових рішень та знання своїх прав та обов'язків, про негативні наслідки безвідповідальної фінансової поведінки.</p>	<p>Права споживача фінансових послуг. Обов'язки споживача у процесі користування фінансовими послугами. Куди звертатися за захистом прав.</p>	<p>права, обов'язки та відповідальність споживачів фінансових послуг. 2. Визначити, куди можуть споживачі фінансових послуг звертатися за захистом своїх прав. 3. Розрахувати суму відшкодування за розміщеним в банку вкладом у разі його банкрутства. 4. Здійснити аналіз ситуації з необережним поводженням людини з платіжною картою.</p>	<p>інформації на сайті Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, яка пов'язана зі з'ясуванням статусу розміщених коштів в банку на етапах введення в банку тимчасової адміністрації та здійснення ліквідації банку. 2. Визначити права та обов'язки споживача фінансових послуг та права та обов'язки фінансових установ за окремими видами фінансових послуг.</p>